

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

О. Солтис, здобувач, Г. Дудич, здобувач
Львівський національний аграрний університет

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційний капітал, інвестиційна привабливість, сільське господарство, інвестиційний ресурс.

Key words: investments, investment climate, investment capital, investment attractiveness, agriculture, investment resource.

Essence and bases of forming of investment capital, investment resources and most optimum directions of insetting of investment capital is considered; grounded conceptual approaches in relation to the decision of problem of increase of investment attractiveness of agriculture.

Постановка проблеми. Інвестиції – це категорія, яка найчастіше використовується в економічній системі як на мікро-, так і на макрорівні. Інвестиції акумулюють державний, приватний та змішаний капітал; забезпечують доступ до сучасних технологій, науково-технічних розробок, при цьому вони не тільки сприяють створенню національних інвестиційних ринків з їх інфраструктурою, а й поживляють інші ринки.

В умовах пошуку ефективної моделі функціонування пореформеного сільського господарства зокрема та економіки України в цілому, не виникає сумнівів в особливо важливій та стратегічній ролі для їх розвитку інвестицій. У той же час потік інвестиційного капіталу в аграрну сферу характеризується дуже низькою динамікою [1].

У період, коли є обмеження в інвестиційних ресурсах, основним критерієм виступає інвестиційна привабливість, завдяки якій формується інвестиційна стратегія з боку інвестора та, що важливо, інвестиційна політика держави загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідні вітчизняні науковці багато уваги приділяють дослідженню питань інвестицій та визначенню інвестиційної привабливості. Зокрема інвестиційну привабливість вивчали Б. М. Данилишин, Р. І. Тринько, Н. І. Біляк, Н. А. Лісова, А. А. Пересада, А. А. Седаков та ін. Дослідження проблеми інвестицій широко висвітлені у працях зарубіжних вчених У. Шарпа, Г. Александера, М. Джонка, С. Барнеса, П. Хавранека та ін.

Проблема інвестування у аграрному секторі та оцінка інвестиційної привабливості аграрної сфери досліджується багатьма вченими, проте серед вітчизняних дослідників цього аспекту не існує єдиної точки зору щодо методичної послідовності й теоретичної обґрунтованості деяких її галузей. Дискусійними є питання про пріоритетність тих чи інших напрямів та джерел інвестування сільського господарства. Як свідчить світовий досвід, інвестиційно привабливою українська економіка та сільське господарство загалом будуть тоді, коли стабілізується правове регулювання інвестиційної та іншої господарської діяльності, а також коли умови господарювання відповідатимуть загальноприйнятим економічним законам.

Система права, зокрема інвестиційне законодавство, характеризуються недотриманням чинних законів, відсутністю чіткої взаємодії між органами державної влади. У загальному здійсненні іноземного інвестування в Україні регулюється Законами України “Про інвестиційну діяльність” [2], “Про режим іноземного інвестування”, “Про захист іноземних інвестицій в Україні” та ін. Однак у системі регулювання інвестицій спостерігаються непослідовні дії, зокрема, протягом перших років незалежності нашої держави законодавство з питань діяльності іноземних інвесторів змінювалося та доповнювалося сім разів [3].

Постановка завдання. Аналізуючи ситуацію в інвестиційному середовищі як на державному, так і на регіональному рівні, слід зазначити, що рівень привабливості для інвесторів української економіки та сільського господарства в цілому все ще далекий від бажаного. Незважаючи на те, що вітчизняні та зарубіжні спеціалісти вважають інвестиційний потенціал України високим, однак він є нереалізованим через високий рівень інвестиційного ризику.

Виклад основного матеріалу. Шляхи поліпшення інвестиційної привабливості сільського господарства Карпатського регіону передбачають врахування не тільки фінансово-правових, а й організаційно-економічних аспектів, серед яких важливим є функціонування ефективних форм

господарювання, які притаманні конкретній території. Існує взаємозв'язок між обсягом залученого в розрахунку на 1 га інвестиційного капіталу та частки земель, які перебувають у власності селянських та фермерських господарств. Для прикладу, у країнах Центральної та Східної Європи на 1 га сільськогосподарських угідь припадає близько 40 дол. США.

Відповідно до Указу Президента України від 3 грудня 1999 року “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” [4] відбулося формування нових організаційних сільськогосподарських структур, тобто на базі колективних селянських господарств було створено понад 14 тис. “господарств ринкового типу”, які разом із 43 тисячами фермерських та 6 мільйонами особистих селянських господарств фактично заклали фундамент “приватного господарювання”. Основною формою сільськогосподарського функціонування стали товариства з обмеженою відповідальністю, відкриті та закриті акціонерні товариства; при цьому новоутвореним структурам вдалось зберегти цілісними близько 60 % земельних та 80 % майнових комплексів колишніх КСП. Та лише 2 % від загальної кількості новоутворених підприємств вдалось залучити іноземний капітал, з яких понад 70 % займають товариства з обмеженою відповідальністю. Однак не можна стверджувати, що такий тип господарювання має переваги для іноземного та вітчизняного інвестора, оскільки близько 51 % таких товариств є, на жаль, збитковими. Більшість таких товариств створені малою кількістю засновників – 2 – 10 осіб, з якими інвесторами легше вирішувати корпоративні питання [5; 6].

Одним із основних чинників підвищення інвестиційної привабливості аграрної сфери є ефективна діяльність акціонерних товариств, проте вона має місце лише при розвинутому фондовому ринку.

Найкращою формою інвестування в господарську інфраструктуру сільського господарства є створення іноземним інвестором приватного підприємства, тому що це забезпечує простоту в управлінні капіталом, зниження інвестиційних ризиків, зацікавленість в ефективності виробничої діяльності.

Проте жодна із форм господарювання не повинна домінувати в сільському господарстві для забезпечення високої його інвестиційної привабливості, необхідне оптимальне поєднання розвитку господарських структур різних форм та розмірів та врахування регіональних особливостей аграрного виробництва.

Ще однією нерозв'язаною проблемою формування інвестиційної привабливості галузей сільського господарства є ціноутворення на вироблену ним продукцію та вдосконалення економічних умов обміну нею з іншими галузями матеріального виробництва.

Тому для підвищення інвестиційної привабливості аграрної сфери модель ціноутворення повинна передбачати:

- ринкове встановлення цін виходячи з основних законів попиту та пропозиції;
- наявність гарантованих або інтервенційних цін, як основного інструмента державного регулювання процесу встановлення цін;
- забезпечення паритетності цін на сільськогосподарську продукцію та товари, які використовуються в галузі, як засоби праці;
- встановлення оптимального співвідношення цін на продукцію сільського господарства та продукти її переробки (борошно, цукор, м'ясо), з метою пропорційного перерозподілу кінцевого продукту [1].

У Карпатському регіоні система ведення сільського господарства сформована відповідно до природних, організаційних, економічних та технічних чинників, науково обґрунтованої спеціалізації.

Аграрне виробництво регіону є багатофункціональним і спеціалізується на виробництві зернових (питома вага у структурі товарної продукції – 29,8 % у Чернівецькій області, а у Закарпатській – до 47,45 %). Закарпатська область спеціалізується ще й на виробництві м'яса ВРХ та картоплі, Івано-Франківська – на м'ясному скотарстві та свинарстві, Львівська – на виробництві яєць та яловичини, а Чернівецька – на м'ясному та молочному скотарстві.

Високу інвестиційну привабливість у структурі товарної продукції займають зерновиробництво, картоплярство (Закарпатська область), буряківництво (Чернівецька область), виробництво яєць (Івано-Франківська та Львівська області), молочне скотарство (Львівська та Чернівецька області) [1].

На думку Р. І. Тринька, в умовах ринкової економіки і насичення ринку сільськогосподарською продукцією, проблема вдосконалення галузевої структури не повинна випадати з поля зору аграрних підприємств. Тому часто виникає необхідність у прискореному

розвитку одних галузей і скороченні виробництва інших, хоча за будь-яких обставин підприємство має певні альтернативи у виборі галузей і скороченні виробництва інших.

Для підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства вдосконалення потребують не тільки галузі тваринництва, а й вирощування сільськогосподарських культур, виробництво яких порівняно з тваринництвом є набагато привабливішим, проте порівняно зі світовими показниками їх економічної та виробничої ефективності є набагато нижчими тощо.

Із статистичних даних [5; 6] можна зробити висновок про низьку інвестиційну привабливість галузей сільського господарства, зокрема в Карпатському регіоні, та й в Україні загалом. Тому основним напрямком її покращення є пошук внутрігосподарських резервів підвищення економічної ефективності виробництва, на основі раціональної його організації та вдосконалення функціонування ринкового механізму в аграрній сфері.

Основними напрямками вкладання інвестицій в сільське господарство є заміна фізично і морально застарілих основних фондів; впровадження та освоєння науково-технічних розробок з метою зниження витрат виробництва та зростання прибутків; розширення вже існуючих підприємств і виробничих потужностей; розвиток нових підприємств і виробництв.

У процесі формування стратегії інвестиційної діяльності на будь-якому рівні управління найбільш відповідальним етапом є розробка ефективних шляхів реалізації комплексу накреслених цілей. Складність подібної роботи пов'язана з необхідністю визначення стратегічних напрямів інвестиційної діяльності на майбутній період, що передбачає вироблення інвестиційних пріоритетів і системи тактичних заходів, підкріплених стратегією формування ресурсної бази.

До складу системи тактичних заходів включають конкретні інвестиційні проекти, які повинні бути відібрані, виходячи з таких вимог:

- значущість проектів для розвитку регіону;
- можливість реалізації проектів з урахуванням характеристики інвестиційного клімату території вкладення капіталу;
- відповідність обсягів ресурсів для реалізації проектів можливостям бюджету розвитку регіону;
- якість підготовки проекту, рівень його ефективності;
- можливість обліку й управління супутніми інвестиційними ризиками.

Інвестиційна стратегія розвитку регіону повинна містити такий набір заходів, який найбільшою мірою був би націлений на подолання соціально-економічних проблем, що склалися.

У процесі аналізу можливостей реалізації інвестиційного проекту велике значення має врахування характеристик інвестиційного клімату тієї території, де передбачається його здійснення [7].

Висновки. Дослідження особливостей регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринку на прикладі Карпатського регіону показало, що механізм управління формувался разом із становленням та розвитком ринкової системи господарювання. Держава управляла інвестиційними процесами безпосередньо у часи становлення ринкової системи та у кризові періоди і опосередковано через регулювання законодавчими й адміністративними механізмами. У часи стабілізації економічного розвитку регулювання інвестиційної діяльності відбувалось на основі саморегулюючих механізмів ринку, які функціонували в умовах ліберальної економіки на конкурентних засадах. Протягом останніх років інвестиційні процеси зазнають зовнішніх впливів, які виходять за суто економічні межі [7]. Тому інвестиційні рішення приймаються суб'єктами господарювання вже не тільки на основі економічних параметрів, а й з урахуванням соціальних, політичних, національних, культурних чинників.

Встановлено, що інвестиційні процеси в Карпатському регіоні, як і в Україні загалом, протікають на звуженій основі, а за своїми домінуючими тенденціями і специфічними рисами вони не мають аналогів у світовій практиці. Відбувається руйнування базисних основ процесу відтворення, а методи його регулювання не відповідають ні принципам ринкового господарювання, ні критеріям економічної ефективності. Нагромадження суперечностей, поглиблення кризових явищ зумовлюють необхідність корекції стратегії соціально-економічних трансформаційних перетворень, спрямованих на кардинальне вирішення проблем управління інвестиційними процесами і, як наслідок, якісне поліпшення життя населення.

Бібліографічний список

1. Тринько Р. І. Діагностика інвестиційних процесів в аграрній сфері: теорія, методика, практика : монографія / Р. І. Тринько, Н. І. Біляк. – Львів, 2006. – 230 с.

2. Про інвестиційну діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – 138 с.
3. Нове законодавство України / Уклад. Ю. П. Єлісовенко. – К. : Махаон, 2003. – 600 с.
4. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки : Указ Президента України від 3 грудня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 12. – 140 с.
5. Сільське господарство України : стат. щорічник за 2003 рік / Державний комітет статистики України ; під заг. керівництвом Ю. М. Остапенчука. – К., 2004. – 319 с.
6. Статистичний щорічник України за 2003 рік / Держкомстат України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Техніка, 2004. – 668 с.
7. Данилишин Б. М. Інвестиційна політика в Україні : монографія / Б. М. Данилишин, М. Х. Корецький, О. І. Дацій. – Донецьк : Юго-Восток, ЛТД, 2006. – 292 с.